

Dommelstraat 2a

Datum van aanwijzing: 03-02-2009

Kadastrale gegevens bij inschrijving: Ehv-D-2742

Redengevende omschrijving

Beschrijving

Voormalig spoelhuis van de textielfabriek van Van den Briel & Verster 1884, 1922

Een eenlaagspand, gebouwd in 1884/85 uitgevoerd in baksteen onder een steil zadeldak gedekt met grijze en rode verbeterde holle pannen. De voordeur zit in de linker zijgevel. De begane grond heeft raam- en deuropeningen onder segmentbogen. De verdieping bevat drie vensters, een zesruits draairaam met aan weerszijden een enkel drieruits venster. Ter hoogte van de zolder een tweeruits raampje.

Het spoeluisje c.q. botenhuisje, gebouwd aan de oever van de Dommel, had een functie in het bleekproces voor linnen. De constructie was zodanig ontworpen, dat het rivierwater aan de Dommelszijde in en onder het huisje kon stromen, zodat het in de fabriek geproduceerde linnen door werknemers kon worden gespoeld.

Het spoeluis en de fabriek, waarvan nu alleen de muur resteert, vormden samen een complex.

In 1922/1923 is het spoeluis verbouwd, omdat de spoelfunctie met stromend rivierwater in het fabricageproces overbodig werd. De vloeren op de begane grond werden met beton dichtgestort en voor bewoning geschikt gemaakt. De gevel aan de Dommelszijde werd dichtgezet, maar de raam- en deurindelingen in de overige drie gevels op de begane grond bleven ongewijzigd. Het huis kreeg een extra etage met daarboven een zolderruimte met een venster in de voorgevel en een nieuw spits dak. Het perceel wordt afgesloten door het oorspronkelijke gietijzeren hekwerk.

Personeel van de linnenfabrikanten heeft het nog jarenlang bewoond. De beschadigingen aan het spoeluis, in 1944 door oorlogsgeweld ontstaan, werden in 1945 hersteld. Tot 1995 heeft het pand als woonhuis gediend. Daarna werd het pand op de begane grond verbouwd tot inrijkmuseum. Op de bovenverdieping is men blijven wonen.

Geschiedenis

Op het grondgebied dat tussen twee takken van de Dommel lag werd gewerkt in de linnen- en katoenindustrie. Daar lag de weverij van Lurasco. Aan de overkant lag de fabriek van Ign. de Haes en nabij was de fabriek van Grijseels gevestigd. P. M. Luraschi, eigenaar van het stuk weiland sinds 1872, bouwde een fabriek in een L-vorm. In de eerstvolgende jaren werd de fabriek flink uitgebreid. De fabriek van Van den Briel en Verster werd opgebouwd in de laatste decennia van de 19e eeuw. Kenmerkend voor de bouwstijl zijn de segmentering in de roodbruine baksteengevels en de gevarieerde muizentandingen. De gevel aan de Dommelstraat was onderdeel van twee volumes. Het linkerdeel stamt uit 1912, het rechterdeel werd in identieke stijl tussen 1912 en 1924 gebouwd. De huidige (losstaande) gevel toont ons nog een aantal ramen met rondbogen. Deze ramen bestaan telkens uit drie losse elementen, die door een rijtje bakstenen van elkaar gescheiden worden. Visueel vormen ze een eenheid.

In 1883 kocht Pieter Jacob Bisdom, die oorspronkelijk uit Den Haag kwam, het hele complex op. In 1884/1885 bouwde Bisdom het spoeluis.

De linnenfabriek en alle daarbij horende bebouwing werden in 1895 gekocht door een enkele

Gemeentelijk monument

personen uit de familie Bisdom en door Pieter Johan van den Briel, die tot 1915 mede-eigenaar was. In 1918 werden de bezittingen, inclusief het spoelhuis, door de firma Van den Briel en Verster uit Eindhoven overgenomen, waarna nog diverse volumes op het terrein werden bijgebouwd. De linnenfabricage werd door de N.V. Van den Briel en Verster nog tot 1963 voortgezet. Een jaar later werd het terrein, waarop de fabriek, het spoelhuis en verschillende andere gebouwen stonden, verkocht aan de gemeente Eindhoven. In 1970 werd een bouwvergunning aangevraagd om de voormalige fabriek tot het jongeren centrum De Effenaar te mogen verbouwen. Tussen 2002 en 2004 is het gehele fabriekscomplex uiteindelijk gesloopt met uitzondering van het Spoelhuisje en een groot deel van de lange eenlaagse gevel aan de Dommelstraat.